

זְדַבַּרְתָּ בָּם

ושוננתם לבגין ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכנך ובקוימך:

פרשת השבוע למשפחה ח' טבת תשס"ז * 29 בדצמבר 2006

להשקיע בחינוך

בתקופה הזאת, שבה אנו קוראים את הפרשיות המספרות את קורות חיי יוסף, עולה זכרו של יוסף אחר, הלא הוא יוסף ויתקין, שהלך לעולמו ב- 23 לדצמבר 1912 י"ג בטבת התרס"ג. אמנם שמו הונצח באזור השרון, אך מן הראוי היה שיהיה מקושר לאזורנו: ויתקין, שהקדיש את כל כשרונותיו לחינוך, התחיל את דרכו כמורה בגדרה, ולאחר מכן ניהל את בית הספר במושבה ומאוחר יותר בראשן לציון. הוא שאף להקנות לתלמידים את אהבת ערכי היהדות ונופי ארץ ישראל. הוא יצא בחריפות נגד ירידה מהארץ וקרא ליהודי העולם לעלות ארצה על אף כל הקשיים. בכך הוא נחשב לאחד מאבני היסוד של העלייה השנייה. נראה שדמותו עשויה לשמש לנו מקור השראה, משום שהוא הבין את חשיבות החינוך כגורם מרכזי בעיצוב חברה ובבניית עתידה.

לתגובות:

vedibartabam@gmail.com

מעוניינים לדעת יותר

על קהילת "גשר"

המשותפת לדתיים וחילונים?
ועל מוסדות החינוך "קשת"?

התקשרו לאסף: 050-8560804

פרשת ויגש

בראשית (מ"ד, י"ח) עד (מ"ז, כ"ז)

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הזעיאו כל איש מעלי ... ויתן את קלו בבכי ... ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי

הנושאים המרכזיים בפרשה

- יהודה מדבר בפני יוסף
- יוסף מתוודע אל אחיו
- יוסף שולח מטוב מצרים לאביו ומזמינו לבוא למצרים
- הבטחת ה' ליעקב בדרכו מצרימה
- רשימת היורדים למצרים
- המפגש בין יעקב ויוסף
- יעקב נפגש עם פרעה
- יוסף קונה את אדמות מצרים מידי המצרים בגלל הרעב

להורים שלום,

יוסף בוכה יותר מכל דמות אחרת במקרא. מתי בוכה יוסף? לא כאשר הוא מושלך לבור, ולא כאשר הוא נמכר למדיינים או בבית פוטיפר, ואפילו לא כשהוא מושם בבית הסוהר על לא עוול בכפיו ונשכח שם על ידי שר המשקים. בפרשה שלנו בוכה יוסף לא פעם ולא פעמים. מדוע?
אם נבין מה הם המניעים להתנהגותו כלפי אחיו כשהוא מזהה אותם נבין גם מדוע יוסף בוכה.

לפני שנקרא את דברי יהודה, נחשוב עם הילדים:

1. מתי לדעתכם אנשים (ילדים ומבוגרים) בוכים?
2. איזה סוגי בכי אתם מכירים?
3. שתפו את בני המשפחה בחוויה בה בכיתם לא מתוך עצב אלא משמחה או מהתרגשות. מה קרה? למה בכיתם?
4. למה לדעתכם אומרים לילד שבוכה - 'אל תבכה'?

דברי יהודה נאמרים מתוך זיקה לעבר הנורא - מכירת יוסף - ומתוך מבט אל ההווה.

בראשית פרקים מד יח - מז ד

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני נאל יתר אפך בעבדך כי כמודך פפךע ה: אדני שאל את עבדיו לאמר הניש לכם אב או אח: (כ) ונאמר אל אדני יש לנו אב זמן וילד זקנים קטן ואחיו מת וינותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו: (כא) ותאמר אל עבדך הורגהו אלי ואשימה עיני עליו: (כב) ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועזב את אביו נמת: (כג) ותאמר אל עבדך אם לא יבד אחיכם הקטן אתכם לא תספון לראות פני: (כד) ויהי פי

העמותה לקידום החינוך על פי עקרונות קשת

יש השלמה של האחים עם אהבה זו, וכן דאגה לאביהם: "למה כראותו כי אין הנער זמת וחוריו עבדך את שיבת עבדך אבינו בגיון שאלה". אחי יוסף אינם חוזרים על מעשיהם. הפעם הם חרדים לשלומו של אביהם, הם יודעים את חומרת מעשיהם ואינם 'מוכרים' את בנימין. אדרבא, במקום להפקיר את בנימין יהודה מציע את עצמו כעבד לשליט מצרים: "ועתה ישוב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל עם אחי".

ולסיום

לא רק יוסף השתנה, גם יהודה ואחיו השתנו. הם למדו מהטעויות הגדולות שעשו בצעירותם. הם אמנם לא הודו בפני אביהם שיוסף לא נטרף, שכותנתו הוכתמה בידיהם, אבל בעומדם בפני אפשרות פעולה דומה, הם לא חזרו על מעשיהם. הפעם הם חסים על בנימין ועל יעקב אביהם ומוכנים לשלם את מחיר מכירת יוסף.

יוסף בוכה כי הוא לא נשכח. יתכן והוא בוכה כי הוא כואב את כאבו (על מכירתו), את כאבו של אביהם (שהאמין בשקר שבנו נטרף) ואת כאבו, אהבתו וחרדתו של יעקב אביו לאחיו, לבנימין. אולם לדעתי, יותר מכל, הוא בוכה כי רווח לו. הוא נוכח שיהודה דובר אמת ולוקח אחריות על מה שקרה. הוא מבין שיהודה רואה את הקשר בין הקורה כאן לבין מכירתו של יוסף. הכנות, היושר והאומץ של אחיו מרגשים ומציפים את יוסף, מאפשרים לו לבכות.

שבת שלום

טובה אביחי-קרמר

הר הניסן, פול קלה

עלינו אל עבדך אבי ונגד לו את דברי אדני: (כח) ויאמר אבינו שבו שברו לנו מעט אכל: (כו) ויאמר לא נוכל לרדת אם יש אחינו הקטן אתנו ונרדנו כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו: (כז) ויאמר עבדך אבי אלינו אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי: (כח) ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף ולא ראיתי עד הנה: (כט) ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון והורדתם את שיבתי ברעה שאלה: (ל) ועתה כבאי אל עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו קשורה בנפשו: (לא) ויהי כראותו כי אין הנער זמת וחוריו עבדך את שיבת עבדך אבינו בגיון שאלה: (לב) כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אילך וחסאתי לאבי כל הימים: (לג) ועתה ישוב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל עם אחי: (לד) כי איד אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי: ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא חוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בחתודע יוסף אל אחיו: (ב) ויתן את קלו בכפי וישמעו מצרים וישמע בית פרעה: (ג) ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבחלו מפניו: (ד) ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ונגשו ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אתי מצרימה: ה ברע אשר ימצא את אבי:

שאלות לחשיבה ולשיתוף

1. מה הבין יוסף מדבריו אלה של יהודה?
2. האם האחים היו מוכנים להפקיר את בנימין אחיו כפי שהפקירו אותו?
3. האם יוסף נשכח על ידי אחיו או אביו?
4. מה יחסם של הבנים ליעקב על פי הקטע?

פעילויות

- כמה פעמים השורש ע.ב.ד מוזכר בקטע זה? ריבוי זה אינו מקרי. זכרו את חלומות יוסף. האם חלומותיו התגשמו?
- שתפו בדעותיכם – למה, אם כן בוכה כאן יוסף?
- המשיכו וקראו בפרשה. מתי עוד יוסף בוכה? סיפרו כמה פעמים בכל ארבעת הפרשיות על יוסף מסופר שהוא בוכה?
- הרחיבו את הכתוב: מה עוד שואל יוסף את אחיו? מה לדעתכם הוא רוצה לדעת על התקופה בה לא היה איתם? האם הוא מספר על מה שעבר עליו?

יוסף מעמיד את אחיו בניסיון. הוא מבקש לבדוק האם הם ממשיכים לשנוא את אחד מאחיהם. האם הם מתייחסים לבנימין, בן האם האהובה רחל, כמו שהתייחסו אליו, אל יוסף, בעבר? לשם כך הוא יוצר מצב בו יכולים האחים להפקיר את בנימין בידי השליט המצרי הקפריזי (הוא עצמו), ולחזור על המעשה שעשו לו. הוא מעמיד אותם במצב בו הם יכולים בקלות "למכור" את בנימין. הוא מבקש לבדוק האם הם השתנו ולמדו מטעויותיהם.

בקטע זה מודים האחים שיעקב אוהב את בנימין באופן מיוחד "יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחינו זמת ויתר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו" אבל כאן (שלא כמו בצעירותם)

פרשת "ויגש"

בפרשת "ויגש" מגיעה לשיאה הדרמה שהתחילה בפרשה הקודמת "מקץ", מבחינת המפגש המחודש בין יוסף לאחיו. כדי להבין את עצמת הרגע בקטע הפותח את הפרשה, צריך לזכור את תחילת הסיפור בפרשה הקודמת:

יוסף מתנכר לאחיו שירדו למצרים בעקבות הרעב בארץ כנען. רבים מנסים להבין מה עמד מאחרי התנהגות אכזרית זו של יוסף - הדיבור הקשה אל האחים, כליאתם במאסר ולבסוף - שחרורם, למעט שמעון. שמעון נשאר כבן ערובה כדי לוודא שבפעם הבאה יורידו גם את בנימין. יתרה מזו, יוסף למעשה, מתאכזר גם אל אביו הזקן. לא די שהוא לא הודיע לו כל השנים שהוא בחיים, אלא גם לו שוב לחוש שהוא מאבד בן - את שמעון, ודורש ממנו גם לסכן את בנימין. אם כן - מה עמד מאחרי התנכרותו של יוסף?

פרופ' נחמה לייבוביץ סוקרת שתי פרשנויות עיקריות:

הרמב"ן, המסתמך על הכתוב "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו. ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם" (מב ח-ט), סובר כי יוסף חש שעליו למלא את ייעודו, אותו צפה בחלומותיו; שהוא חש שתפקידו הנוכחי במצרים הינו התגשמות פרשנותו האישית לחלומותיו - אחריותו כמנהיג לכלכל את אחיו ואת אביו. אך לשם כך היה עליו להוריד את כולם למצרים ולא רק את עשרת האחים.

פרשנות זו של הרמב"ן נראתה קשה לחלק מן המפרשים, שכן עדיין אין בכך הסבר מדוע היה על יוסף להכאיב כך לאביו.

קושי זה הביא לפרשנות אחרת - בזכרנו את חטאם של האחים, אשר הורידו את יוסף לבור והפקירו אותו, רצה יוסף לאפשר להם לעשות תשובה גמורה, "ואיזו היא תשובה גמורה? זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו, ופרש ולא עשה..." (הרמב"ם בהלכות תשובה). רק כאשר האחים עמדו שוב באותו מצב, הצורך בקבלת החלטה האם להפקיר שוב בן אהוב של יעקב, ייבחנו האם עברו תהליך אמיתי של תשובה וינהגו הפעם באופן שונה.

בפרשת "מקץ", יהודה מוכיח בהתנהגותו ובדבריו כנציג האחים, כי את בנימין הם לא ינטשו במצרים, גם במחיר ויתור על חירותם שלהם - "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני, והנער יעל עם אחיו." (מד, לג). כעת, עם תשובה זו של אחיו, יכול יוסף להתוודע אליהם - "ולא יכול יוסף להתאפק לכל הניצבים עליו... ויתן את קולו בבכי וישמעו מצרים... ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף"

אחיים. העוד אבי חי..." (מה א-ג).

...ובתפנית חדה אל המקבילה מהתקופה האחרונה בארצנו:

האם רשאים אנו "למכור" את אחינו השבויים למען ה"שקט" שלנו? למען "השקט הביטחוני-כלכלי-נפשי" של תושבי המדינה? מה הלקח הנלמד מהפרשות האחרונות, סיפור מכירת יוסף וכל שהשתלשל לאחר מכן? האם ייתכן שכל המצוקה שחוו בני יעקב במצרים - היא כדי לצרוב בכשר את עקרון הערבות ההדדית, הפיזית ממש, בין האחים ובהמשך בין כל צאצאי בני-ישראל עד עצם היום הזה? קשה עד מאוד לשמוע את מנהיגנו מתהללים על השגשוג במדינה, כלכלתה הפורחת "יותר מאי-פעם" ובמקביל אומרים בפרהסיא: בסך הכל השבויים ישבו עוד כמה שבועות... לכל אלה ולכולנו הנני מזכיר:

בכל דור ודור על כל יהודי לראות עצמו כאילו הוא היורד מצריימה; כאילו הוא זה שחטא לאחיו; ולזכור כיצד ניתן לתקן זאת: רק בערבות הדדית, עד אחרון בני-ישראל, ניוושע.

ירון ורנה נשר

הורים לתלמיד בכיתה א'
בית ספר בן גוריון

עבודת אמנות

חני בנישתי, הגנת המשלימה, מספרת על העיסוק באמנות עם ילדי הגן:

מתחילת השנה עד כה עבדנו על יצירות אישיות של הילדים. עתה אנו מתעמקים ביצירה "הניסן" של האמן פול קלה (1879-1940), צייר ואמן הדפסים שווייצרי, מגדולי האמנות המודרנית. מורה וחוקר בתחום האמנות, מהמקוריים ורבי-ההמצאה שבאמני המאה ה-20.

"הניסן" הוא הר בשווייץ, שבעיני האמן הפך להר קסום. מבנה התמונה מצביע על השאיפה כלפי מעלה. בחלקו התחתון הנוף בנוי מריבועים צבעוניים ונראה מואר כאור יום, בעוד שהחלק העליון מרמז על ערב, לילה.

בעקבות ההתבוננות בציור ושיחה, הילדים יצרו וציירו.

בנוסף לאמנות הפלסטית, אנו עוסקים בגן גם בספרות. בחודש שעבר שוחחנו על לוי קיפניס, קראנו מיצירותיו ודנו עליהן. כעת אנו מתמקדים ביצירותיו של הסופר והמשורר ח.נ. ביאליק. (ראו תמונות בעמוד הקודם)

"וַיִּגַשׁ אֵלָיו יְהוּדָה..."

בילדותי גדלתי בקיבוץ דתי. כל אחד מאיתנו הכין דרשה בהגיעו לבר או לכת המצווה. את הדרשה היינו נושאים בקול רועד מהתרגשות, בליל שבת, מול כל חברי הקיבוץ בחדר האוכל. כך הכרתי מקרוב את הסיפור המרגש המסופר בפרשת וייגש-הפרשה "שלי".

בפרשה מסתיים סיפור דרמטי שהתחיל בקנאה קשה: קנאת אחים באחיהם, יוסף הצעיר, הבן האהוב של יעקב מאשתו האהובה רחל.

תקציר "הפרקים הקודמים":

ברוב קנאתם, מבקשים האחים להרוג את יוסף. ברגע האחרון הם משתכנעים למכור אותו לסוחרים במקום להורגו. האחים מספרים לאביהם שיוסף נעלם ומראים לו את הכותנת המגואלת בדם. יעקב מאמין שיוסף נטרף ומתאבל עליו ימים רבים.

בינתיים, לוקחים הסוחרים את יוסף למצרים ומוכרים אותו לעבדות.

עם השנים, מגלה פרעה את כישורו של יוסף בפיתרון חלומות וממנה אותו לסגנו. יוסף אחראי לאיסוף המזון בשנות השובע ולחלוקתו בשנות הרעב.

גם בארץ ישראל הרעב כבד, ויעקב שולח את בניו לקנות מזון ממצרים. רק את בנימין הקטן, בנה השני של רחל, שומר יעקב בבית כדי שלא יאונה לו רע.

האחים מגיעים אל יוסף, שמזהה אותם אך אינו מגלה להם את זהותו. הוא נותן להם מזון, אך מאשים אותם בריגול ומצווה עליהם לא לחזור ללא האח הצעיר, בנימין.

כשגובר שוב הרעב חוזרים האחים למצרים, והפעם בנימין איתם. יוסף שם בכליו של בנימין את גביע הכסף שלו, וכשהם יוצאים לדרכם מתגלה הגביע אצל בנימין. אז קובע יוסף שבנימין יישאר במצרים כעבדו.

והנה בפרשה שלנו, ניגש יהודה כנציג האחים, אל יוסף ומתחנן בפניו שיאפשר לבנימין לחזור לאביו.

האם סוף יחליט יוסף לגלות לאחיו מי הוא באמת?

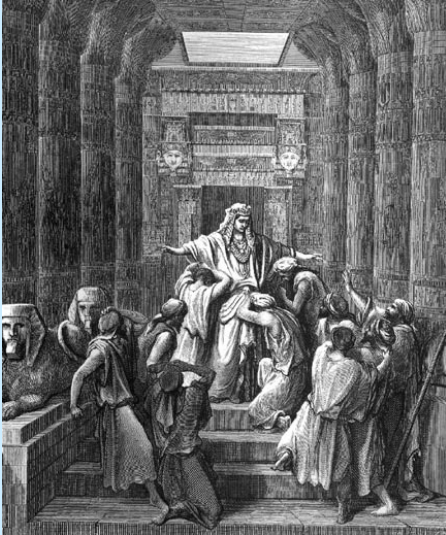
משפט אחד קטן בנאומו של יהודה מכריע את הכף: "וַיַּעֲתָח יִשָּׁבֶן-נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנְּעֵר עֲבָד לְאֹדְנִי וְהַנְּעֵר יַעַל עִם-אָחִיו:"

יהודה מציע לשחרר את בנימין, ואף מתנדב להתחלף עימו ולהישאר במקומו עבד ליוסף.

כשיוסף שומע זאת הוא מבין שיהודה והאחים התחרטו חרטה אמיתית על מה שעשו לו וחזרו בתשובה שלמה. הם מוכיחים זאת במעשים: הנה, שוב עומד לגורלו בנימין הצעיר, הבן האהוב של יעקב מאשתו האהובה, רחל. הנה יכולים האחים הקנאים לחזור ולזרוק את האח הצעיר אל השבי, ולשוב לביתם.

אבל, למרות ההזדמנות החוזרת לנקום באח המועדף, יהודה עושה הכול כדי שהאח הצעיר לא ייפגע ולא ייגרם צער לאב הזקן, יעקב.

כאשר שומע זאת יוסף, הוא מבין שהם עמדו בניסיון שבו העמיד אותם: "וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק ... וַיִּתֵּן אֶת-קֹדֶלוֹ בְּכַפְי... וַיֹּאמֶר ... אֲנִי יוֹסֵף ...".

יוסף מתוודע לאחיו ומגלה להם את זהותו האמיתית (מאת הצייר גוסטב דורה)

בהמשך הפרשה אנו נבהלים ונרגשים עם האחים שגילו את יוסף, ושמחים עד דמעות עם יעקב כשנודע לו שבנו האהוב, יוסף, חי.

איזה מזל שהפרשה "שלי" מסתיימת ב-
!! Happy End

ענת ריבלין

מורה לתיאטרון

בית ספר בן גוריון

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת